

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Argumentis prioris sententiæ fit satis. c. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

452 DISPUT. LII.
concedere, quæ sola pro voluntate sua, operari
possit. Deinde, quia agens naturale perfectius ag-
git in partem anteriorem, ante quam nullum est
impedimentum, etiam si remotior sit, quam in pro-
pinquiori, ante quam habet aliquod impedimen-
tum: ergo est aliqua virtus, quæ agat in distans, si-
ne medio, licet non ita perfecte, veluti ignis cale-
facit melius partem anteriorem, quam ante se sine
obstaculo habet, quam partem illam, ante quam
aliquid est impedimentum.

*Ratione
proferuntur.* Sed ratione peculiari de Angelis id probatur:
nam si in corporibus agentibus requiritur propin-
quitas loci, id provenit ex materia, & quan-
titate, qua videntur determinata, vt non nisi con-
tactu operentur: sed spiritalia, cum careant ma-
teria, & solo nutu voluntatis operentur, non vi-
dentur requirere præsentiam, aut propinquitatem;
vel latius erit esse in aliqua parte corporis,
quod movent, etiam si non sint omni parte, in
quam operantur; sic autem aliquando agent, ubi
non erant.

CAPVT II.

Angelum indigere loci propinquitate, & continuatione ad
operandum probabilior opinio fert.

5. **M**AIOR autem opposita sententia videtur am-
plectenda, quam ceteri omnes Scholastici
precedenti disputatione allegati, vt notam sup-
ponere videntur; & Scotus, vt cap. superiori re-
curimus, videlicet Angelū semper operari in remo-
tum effectū cōtinuo derivatū, & diffusū per me-
dium. Quam sententiam tripliciter monstrare
conabor. Primario. Si Angelus posset in dis-
tāns operari sine medio, nullus terminus assigna-
ri posset, intra quem necessārio deberet in distāns
operari: nam si semel actio Angelī non debet vs-
que ad terminum continuari, certē distantia illa,
quæ vacua est effectū Angelī; nihil conducit, ne-
que nocet virtuti illius ad operandum: est enim
omnino per accipiens, esse maiore, aut minorem,
cum virtus agentis in ea non infumatur: in ceteris
enim agentis eo distantia limitat operationem,
quod continuo per illam effectus virtutis diffun-
ditur, & quo maior distantia est, maior est effectus
continuatus per illam actione operantis: Quare si
Angelus, verbi gratia, mouere potest pondus mi-
nimum librarum, & hoc potest mouere diffusum a se
per mille passus, non virtute diffusa per medium,
sed nūti solius voluntatis: certe idem omnino vi-
detur effectus, si moueat pondus in duplo maiori
distantia: cum distantia tripla, nec augeat effectum,
nec quidquam obsit, aut conferat ad actionem,
sed omnino negatiue se habeat: ac concedere, An-
gelum posse mouere in quacunque distantia ab-
surdum est.

C.
Secunda
ratio.

Damaſc.

Secunda ratio, Si Angelus poſſet in diftans
operari, non ſemper eſſet, ubi operatur; quare nec
in corpore alioſumpo neceſſario eſſet ſecundum
ſubſtantiam, quod videtur contra commune
ſententiam, & aperte contra Damascenum libr. 1. de
fide, capitul. 17. ubi de Angelo ait: Nec aliibi eſt, ve-
rum intellectualem in modum illic circumſcribitur, ubi
operatur.

Tertia ratio, de agentibus corporeis probatur
experimento namque compertum est, nullum a-
gens operari in materiam distantem, sine aliqua
operatione huius, aut alterius rationis diffusa per
medium; signum ergo est, operationem in distans,

pendere ab ea, quæ sit per medium, quæque illa sit, nam si duæ illæ potentia, altera quæ operatur in distans, altera quæ operatur in propinquum medium, per accidens in eodem agente coniungerentur; accidentarium esset omnino, vnam prius, quam alteram operari, ac proinde aliquando vna sine alia operaretur: quod enim ab alio nullo modo penderet, & per accidens ei coniungeretur, sine illo aliquando inuenitur: atqui nullum agens operatur aliquid in distans, quia operatur in propinquum aliqua actione: signum ergo est, actionem in distans ab actione in propinquum pendere: quod si aliquod corpus in distans posset agere sine medio: etiam si vacuum intercederet, operari posset: siquidem medium nihil iuuat adagendum in remotum. Verum quid agat, piscem immisurum torpedinem in brachium, ignem vero calorem in distantem materiam, Solem denique producturam mineralia in terra, si medium vacuum esset: est igitur aliqua, vel minima operatio per medium diffusâ, quæ iuuat actionem illam in distantem materiam deriuatam, aut aliquam & piscis lædet brachium siue chorda, & hamus, & fundine, vel per arundinem etiam lædet piscatorem, etiam si illam manu non teneat: aut certe Sol illuminet ætrem in cubiculo conclamati: si enim medio non indiget ad operandum, nec corpus pacum oppositum operationem eius impedit, quia enim solum ratione impedire poterit, quia cum illuminatio debeat esse continua, & corpus quoque illum recipere nequeat, ultra procedere non potest: cum igitur hæc fieri sit impossibile, quæ negat, operatione agentis paulatim per medium diffundi: Quod si in corporis id ita fieri videretur, nulla nobis suppetit ratio, vt de Angelis operantibus afferamus. Dicamus ergo de illis eodem modo, atque de corporibus, videlicet, non posse operari in distans, sine medio: ita vt saltem Angelus in ea parte esse debeat secundum substantiam, qua virtus eius, & effectus continuo diffunditur in partes remotas: tamen si necesse non sit, esse omni parte corporis, in quam virtus eius pertingit: si enim corpora existentia in vna parte continuo per reliquas, in quibus non sunt, virtus suam deriuat, multo melius id Angelis concedendum, est.

CAPVT III.

Argumentis prioris sententia fit satis.

IAM vero fundamenda prioris opinionis con-
uellere, operosum non est. Ad primum re-
spondeo, quædam agenda esse meliora, aut si-
milium effectû producere in materia remota, & in
in propinqua, non quia virtus eorum, & operatio
peculiaris perueniat in remotum, sine medio, sed
quia materia non est eodem modo capax, aut effi-
posita: quare actio continuo derinata ab igne per
aërem, in aere non produciĝem, fed magnum
calorem: in flupa vero, & densiori alia materia,
quæ aprior est combustionî, productiĝem: &
quamvis ratio Physica speciatim nobis esse igno-
ta: sufficeret tamen in genere scire, materiam
non esse eodem modo dispositam, aut capacem
effectus. Idem omnino dicendum est de Solâ qui
mineralia in visceribus terre producit, non in
aere, eadem luce per aërem in terram diffusi.
Eodem modo pisces stuporem imittit in bra-
chium, non in hamum, chordam, & arundinem.

aliqua qualitate per medium illud usque ad brachium derivata, & similiter stuporem immittit in alios pisces, non autem in aquam interiectam aliqua qualitate per aquam derivata, ut supra manifeste reuicimus. Rationem vero peculiarem huius diuersitatis assignare, difficile non arbitror. Primum de stupore, & mineralibus facilius est, quia stuporis, & effectus veneni, qui fit in animalibus, non est capax hamus, chorda, vel arundo: est enim effectus ille aegritudo quedam: hæc autem est affectio animalium: quare non mirum, si una qualitas arundinem non lædat, nec effectus in illa sensibilis appareat, lædat tamen manum tenentem. Mineralia vero, cum magnam, densamque multitudinem materie possident, necin aëre, nec in aqua, sed in terra fieri possunt: eademque lux, quæ illuminat aërem, & aquam, & alia etiam in his operatur calefaciens terram per reflexionem, mineralia in ipsa generat.

Hic tamen obiter obseruandum est, ita cælum media luce continuo diffusa usque ad terram generare in terra animalia, & mineralia, non quia ipsum sit agens propinquum introducens formam substantialem, sed quia conseruat lucem in medio, & lux conseruata efficit calorem aliasque qualitates proximè disponentes ad formam substantialem. Nam si lux conseruaretur absente. Sole idem omnino effectus naturaliter fieret, ac si Sol præsens esset, & continuo ab eo lux derivaretur: ergo eius præsentia non est necessaria ad introducendum formam substantialem, quemadmodum & semen decilium in absentia animalis, quod illud emittit, generat animal, & calor sine igne generat ignem in materia aliqua apta. Existimo namque aut semen, aut accidentia proximè disponentia ad formam substantialem non indigere adiutorio, aut elevatione alterius agentis, ut introducant formam substantialem: dicuntur autem instrumenta ea sola ratione, quia sunt virtutes derivatæ à tali substantia, ratione cuius vim habent naturā producendi substantiam, de quo Philosophi falsius disputant.

Deinde de effectu illo ignis in stupra, aut alia materia distanti, quæ comburitur, non minus vera ratio reddi potest, tamen si difficilis appareat: ea vero est, quia ignis ut flammam accendat, & comburat, eget materia quadam exhalationis: flamma enim nihil aliud est, quam fumus accensus, ita in fornacibus sæpius videmus, suffocata flamma, deorsum aliqua materia, illam deinde in fumosam exhalationem calore prunatum resolui, & in altum leuatam inflammar. Quia igitur ignis in aere non inuenit materiam aptam fumosæ exhalationis, at ex stupra, vel densiori aliqua materia eam faciliè resoluunt: ideo nimius calor ignis non inflammat aërem contiguum, accendit tamen stupam, vel densiorem aliquam materiam. Horum igitur omnium eadem ratio est, cur idem effectus non fiat in proxima, & in remota materia, quia videlicet non sunt æquæ aptæ & dispositæ proxima, & remota ad eundem effectum.

Ad illud exemplum de aqua vase æneo conclusum, & ignitum dico, falsum esse, vas ipsum frigidum manere, quando aqua ipsa calidissima est: sed experientia solum docet, vas ipsum ea parte, quæ contingit aquam, esse minus calidum, quam sit aqua feruida intus cōclusa, ita ut plus temporis possit quis vas ipsum manu tractare, quam aquā.

Ratio vero huius discriminis non prouenit ex eo, quod agens physicum agat in remotam materiā, siue medio: alioquin nullo modo calefaceret ipsū æs: sed quia, ut dicunt nonnulli ex aqua per resolutionem fit substantialis quidam vapor, qui multo calidior est, quam partes aquæ grossiores, quæ manent: hic autem feruor ascendit in superiorem partem aquæ, cuius ascensu feruet ipsa aqua, partes autem non tam calidæ manent inferius, & illæ refrigerant partes valis, quas cōtingunt, & actionem ignis in ipsum æs aliquantulum retardant. Verum cum non solum partes valis inferiores, sed etiam omnes circum circa minus calidæ sint, quam ipsa aqua, aliquid aliud dicendum est.

Respondeo igitur, per omnem partem manere partes grossiores aquæ confunctas valis, & ita ab eis refrigerari aliquantum ipsum vas: partes autem subtiliores nempe vapores non adherere valis, sed statim exhalari per aquam: & ita ratione earum minus posse aquam à nobis tractari, quam vas: quare si aliam crassiorē materiam calefactā vas ipsum contineret, ut plumbum liquefactum: non possemus ipsum vas facile tractare, sicut neque plumbum liquefactum, aut densiorem illam materiam. Porro autem refrigerari aliquantulum vas ipsum à partibus aquæ grossioribus inde probari potest, quia si vas illud habeat anulus, quas aqua proximè non contingit, multo sunt calidiores, quam partes ipsius valis, quæ aquam proximè contingunt, quia anulus ab aqua refrigerari non possunt. Adde etiam quod aqua, quod magis penetrat instrumentum tactus, multo facilius percipitur, quam æs ipsum calefactum, quare etiam si diceremus aquam, & partes valis esse æque calefactas, non sequeretur posse æquè bene à nobis manu tractari: quia magis sentitur æqualis calor in corpore liquido & fluido, quam in denso.

Tandem de igne, cur citius calefaciat partem remotam per lineam rectam, quæ non est impedita, quam illam, quæ est impedita: per lineam reflexam calefaciat, manifestum est: cum enim sit obstaculum per lineam rectam, emittere nequit in illam exhalationes calidas, quibus calorem suū diffundit: ideoque opus est, ut prius calefaciat remotiorem per lineam rectam, mittens illas calidas exhalationes, quæ per reflexionem diffunduntur in eas partes, in quas ab igne per lineam rectam non poterant peruenire: & ita rectè considerata via, qua tendunt exhalationes partes, quæ videbantur propinquiore, remotiores sunt. Et certe alia ratio assignari non potest, ob quam ignis non agat tam cito in partem illam: quæ habet oppositum impedimentum, nisi quia calor debet per lineam rectam continuo operari. Quod si operari posset sine medio, statim in partem illam impeditā citius operaretur, ut c. præced. d. ducebamus.

Eadem ratione dicta, hoc est, ob diuersitatem materie sit, ut magnes attrahat ferrū, & non materiam aliam; etiam propinquiorem, non quia virtus eius & effectus sine medio ad ferrum perueniat: virtus enim magnetis per aërem continuo, usque ad ferrū diffunditur, imo etiam per lignum: huius autem euidentis indicium est, quia si inter ferrum, & magnetem eadem distantia, in qua antea trahebatur ferrum, poneretur obstaculum ali- quod densioris materie, quod virtus magnetis penetrare non posset, ferrum non traheret: quod si magnes medio non indigeret, sed certa distantia